

Esad Paşa Hanı'nın boyuna kesiti (Wulzinger-Watzinger, şekil 15)

üzere restorasyonuna başlanmıştı, ancak restorasyonu henüz tamamlanmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Nu'mân Kasâtîlî, *er-Rauzatü'l-gannâ³ ft Dimaşki'l-feyhâ³*, Beyrut 1296/1879, s. 110; K. Baedeker, *Palästina und Syrien*, Leipzig 1891, s. 320; a.e. (Fr. trc. *Palestine et Syrie*), Leipzig 1906, s. 299-300; K. Wulzinger — C. Watzinger, *Damaskus-Die islamische Stadt*, Berlin-Leipzig 1924, s. 81-86; Ekrem Hasan el-Ulebi, *Hişatü Dimaşk*, Dimaşk 1410/1989, s. 477-479; Abdullah Manaz, *Suriye'nin Başkentü Şam'da Türk Dönemi Eserleri*, Ankara 1992, tarihî resim, nr. 4.

SEMAVÎ EYİCE

ESAD YANYAVİ

(bk. YANYALI ESAD EFENDİ).

ES'AD b. ZÜRÂRE

(أسعد بن زرارة)

Ebü Ümâme Es'ad b. Zürâre
b. Udes el-Ensârî
(ö. 1/623)

Medineliler'den
İslâmiyet'i ilk kabul eden kişi.

Hazrec kabilesinin Neccâr oğullarındandır. Kardeşi Sa'd b. Zürâre de sahâbîdir. Zekvân b. Abdükays ile birlikte, müşriklerin ileri gelenlerinden Utbe b. Rebîa ile görüşmek üzere Mekke'ye gittiklerinde Hz. Peygamber'le tanıştılar. Resül-i Ekrem'in onlara İslâmiyet hakkındaki bilgi vermesi ve Kur'an'dan bazı âyetler okuması üzerine Es'ad ve Zekvân müslüman oldular ve Utbe ile görüşmekten vazgeçerek Medine'ye döndüler. Hicretten üç yıl önce meydana gelen bu olaydan sonra iki sahâbî Medineliler'e İslâmiyet'i tanıtmaya başladılar. İbn İshak, Es'ad b. Zürâre'nin Akabe'de Hz. Peygamber'le buluşan Hazrecî altı kişilik grupla birlikte müslüman olduğunu kaydetmektedir. Birinci ve İkinci Akabe biatlarında hazır bulunan Es'ad b. Zürâre, İkinci Akabe Biatı'nda grubun en genci olarak ilk biat eden sahâbî oldu. Abdüleşhel oğullarına göre ise

ilk biat eden kişi Ebü'l-Heysem Mâlik b. Teyyihan'dır. Hz. Peygamber Es'ad'ı Neccâr oğullarının temsilcisi (nakib) olarak reis tayin etti. Geceleyin gerçekleşen bu buluşmada Es'ad b. Zürâre Hz. Peygamber'in elini tutarak orada bulunanlara, "Ey insanlar! Muhammed'e ne üzerine biat ettiğinizi biliyor musunuz? Siz Arap'la, Acem'le, cin ve insle İslâm'a davet uğrunda savaşmak üzere biat ediyorsunuz" dedi. Oradakilerin savaşanla savaşacaklarını, barış isteyenle barış yapacaklarını söylemeleri üzerine Es'ad b. Zürâre Hz. Peygamber'den kendisine hangi şartlarla biat edeceklerini açıklamasını istedi. Resül-i Ekrem de Allah'tan başka ilâh olmadığına ve kendisinin Allah'ın elçisi olduğuna inanmalarını, namaz kılıp zekât vermelerini, kendisini dinleyip itaat etmelerini, işi ehline vermelerini, şahıslarını ve ailelerini korudukları gibi kendisini de korumak üzere biat etmelerini istedi. Onlar da kabul ettiler.

Es'ad b. Zürâre, Medine'de ilk müslüman arkadaşlarıyla başladığı İslâm'ı yayma faaliyetlerine daha sonra Mus'ab b. Umeyr'le devam etmiş, bunun sonucunda Medineliler'in ileri gelenlerinden Üseyd b. Hudayr ile Es'ad'ın halasının oğlu Sa'd b. Muâz'ın da aralarında bulunduğu birçok kimse müslüman olmuştur. Kabilelerinin reisleri olan bu kişilerin gayretleriyle dördü dışında Medine'de İslâmiyet'in girmediği ev kalmamıştır.

Hicretten önce Es'ad b. Zürâre, Medine'de inşa ettiği bir mescidde beş vakit namazla birlikte cuma namazlarını da kıldırmıştır. Medine'de ilk cuma namazını onun kıldırıldığı ve bu namazda kırk kişinin hazır bulunduğu bilinmektedir. İlk cuma namazını hiç unutmayan Kâ'b b. Mâlik gibi Medineli bazı sahâbîler, Es'ad b. Zürâre'nin ölümünden sonra da cuma ezanını duyduklarında onu hatırlayıp kendisine dua ederlerdi (Ebü Dâvüd, "Şalât", 210). Medine'ye görevli olarak gidişinden sonra Mus'ab b. Umeyr de Hz. Peygamber'in emriyle bu mescidde

namaz kıldırması, Mus'ab'ın bulunmadığı zamanlarda Es'ad b. Zürâre onun yerine bu görevi ifa etmiştir. Medine'ye hicretinde Hz. Peygamber'in de bu mescidde namaz kıldığı ve kendi mescidini burada inşa ettirdiği nakledilmektedir.

Es'ad b. Zürâre, Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden kısa bir süre sonra difteri (zebha, zibha) veya kızıl (şevke) hastalığına yakalandı. Bir rivayete göre bizzat Hz. Peygamber iki defa boğazını dağıladı. Es'ad'ın hastalığı sırasında yahudilerin, "Eğer Muhammed peygamberse arkadaşını iyileştirir" demeleri üzerine Resül-i Ekrem ona doğrudan fayda veya zarar veremeyeceğini söyleyerek (*Müşned*, IV, 138) kendisinde insan üstü bir güç bulunmadığını belirtmiş oldu. Yakalandığı hastalıktan kurtulamayan Es'ad b. Zürâre, hicretin birinci yılı şevval ayında (Nisan 623) Mescid-i Nebevî inşa halinde iken vefat etti. Ölümü sırasında yanında bulunan Hz. Peygamber cenazesini yıkayıp kefenledi, namazını kıldırdı ve cenazesinin önünde kabre kadar yürüdü. Es'ad hicretten sonra ilk ölen, cenaze namazı Hz. Peygamber tarafından ilk kıldırılan ve ensardan Bakî' Mezarlığına ilk defnedilen sahâbîdir. Bakî' Mezarlığı'na muhâcirlerden ilk gömülen kişinin ise Osman b. Maz'un olduğu bilinmektedir. Es'ad b. Zürâre'nin ölümü üzerine Neccâr oğulları Hz. Peygamber'e gelerek kendilerine yeni bir temsilci tayin etmesini istedikleri zaman Resül-i Ekrem, "Sizler benim dayılarımsınız, sizin nakibiniz benim" diyerek onları sevindirdi.

Erkek çocuğu olmayan Es'ad b. Zürâre ölümünden önce Keşşe, Habîbe ve Füre'y'a adlı kızlarını Hz. Peygamber'e emanet etmiş, Resül-i Ekrem de bunları kendi aileleri yanında yetiştirerek evlendirmiştir. Hz. Peygamber hayatta iken Habîbe'den doğan Ebü Ümâme Es'ad b. Sehl b. Hu-neyf'e dedesinin adı ve künyesi verildi.

Es'ad b. Zürâre'nin Hz. Peygamber'in kâtiplerinden olduğu ileri sürülmüşse de bu iddianın güvenilir bir dayanağı yoktur.

BİBLİYOGRAFYA :

Müşned, IV, 138; Ebü Dâvüd, "Şalât", 210; İbn Hişâm, *es-Sire*, II, 86, 88, 89, 100, 121, 122, 138, 153, 154; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 608-612; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, I, 82-84; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, I, 86-87; Zehebî, *A^c lâmü'n-nübelâ^c*, I, 299-304; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 34-35; a.mlf., *Tehzibü't-Tehzib*, I, 263-265; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), I, 148-150; M. Mustafa el-Azamî, *Küttübü'n-nebî*, Riyad 1401/1981, s. 32-33; Yusuf Abbas Hashmî, "A Note On As'ad b. Zurarah", *JPHS*, XII/3 (1964), s. 221-227.

İSMAIL HAKKI ÜNAL